

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1917 kl. 1/2 3 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna, dels ock i ämnet väckta motioner.

Närvarande: herrar K. G. Karlsson, Ollas A. Ericsson, Lyckholm, frih. Fleming, Bäckström, Östberg*), frih. Palmstierna, Röing, Jeansson i Kalmar, Rune, Jonsson i Hökhult*), Elof Ljunggren*), Knaust, Rosén, Neess, Holmström, von Hofsten*), Johansson i Uppmälby*), Jönsson i Boa*) och Uddenberg*).

*) Icke deltagit i justeringen av betänkandet.

Genom en den 9 mars 1917 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 127, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta,

Propositionen.

att för inrikes brev, brevkort och korsband — med undantag av de i 11 § 1 mom. av förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter omförmälda utgivarkorsband — ävensom för inrikes postanvisning och postförskott skall, jämte i övrigt fastställda avgifter, utgå en särskild tilläggsavgift, utgörande

för lokalbrev	1 öre
» annat inrikes brev	2 »
» enkelt brevkort	1 »
» dubbelt brevkort.....	2 »
» korsband	1 »
» postanvisning eller postförskott	5 »

att, utan ändring av vad för närvarande gäller i fråga om ökning av viktportot för skrymmande paket, det inrikes portot för paket skall utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med 40 öre
 mer än 1 men ej över 3 kilogram, med 65 »
 » » 3 » » » 5 » , » 90 »
 » » 5 kilogram, med 90 öre för de första 5 kilogrammen
 och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav,
 att dessa bestämmelser skola träda i kraft den 1 juli 1917, samt
 att, med ändring av vad i den till innevarande års riksdag avlåtna
 propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1918
 föreslagits i fråga om beräkning av postverkets inkomster, beräkna de-
 samma till 38,150,000 kronor.

Motioner.

Till behandling i sammanhang med förevarande proposition har utskottet förehaft två i anledning av densamma väckta motioner.

I den ena, II: 361, har herr *Vennerström* m. fl. hemställt, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition, nr 127, om höjda postbefordringsavgifter».

I den andra, II: 376, har herr *von Sneidern* hemställt, »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 127 i den del, vari föreslås, att en särskild tilläggsavgift skall utgå för lokalbrev, annat inrikes brev, enkelt brevkort, dubbelt brevkort, korsband, postanvisning och postförskott».

I sistnämnda motion avses sålunda bifall till Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser höjning av portot för postpaket, men avslag å propositionen i övrigt.

Rörande motiveringen för de motionsvis framställda förslagen får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

*Statsråds-
protokollet.*

Av ovan omförmälda statsrådsprotokoll inhämtas bland annat följande.

På framställning av chefen för finansdepartementet anmodade i början av innevarande år chefen för civildepartementet generalpoststyrelsen att inkomma med utredning om möjligheten att genom höjning av postavgifterna bereda statsverket en ökad inkomst av omkring 4 miljoner kronor. Detta skedde i syfte att därigenom anskaffa en del av de medel, som erfordrades för täckande av ökade utgifter för krigstidshjälp åt statstjänstemännen. I den skrivelse, genom vilken generalpoststyrelsen framlagt den sålunda begärda utredningen, har styrelsen framhållit, att, därest normala förhållanden varit rådande, någon höjning av postavgifterna i syfte att därigenom bereda staten ökad inkomst enligt styrelsens mening icke bort ifrågakomma. Styrelsen

ansåge nämligen, att, där staten övertagit handhavandet av de allmänna samfärdsmedlen, det även borde vara statens skyldighet att för allmänheten i all möjlig mån underlätta användandet av dessa inrättningar. I enlighet härmed borde de avgifter, som skola av allmänheten erläggas för begagnandet av de av staten underhållna kommunikationsmedlen, så avvägas, att staten på sin ifrågavarande verksamhet icke erhöle större vinst än som kunde anses skälig. Enligt sålunda angivna grundsatser hade också statens affärsdrivande verksamhet, vad postverket angår, hittills varit ordnad; i syfte att för den korresponderande allmänheten underlätta utbytet av meddelanden och andra av postverket förmedlade försändelser, hade nämligen postavgifterna städse hållits så låga, som med ett skäligt driftresultat för postverket ansetts förenligt. Under nu rådande extraordinära förhållanden hade generalpoststyrelsen däremot ansett en tillfällig höjning av postavgifterna fullt försvarlig, under förutsättning att densamma avvägdes på sådant sätt, att den icke behövde bliva särskilt kännbar för den korresponderande allmänheten. Till stöd för höjningen har styrelsen särskilt framhållit angelägenheten av att anskaffa medel till beredande av hjälp under krigstiden åt statens tjänstemän.

Generalpoststyrelsen har vidare meddelat, att i anledning av den inträdda världskrisen i ett flertal främmande länder — såväl krigförande som neutrala — betydande portoförhöjningar i den inrikes posttjänsten införts. Enligt vad genom meddelande från vederbörande främmande postförvaltningar eller eljest kommit till styrelsens kännedom, hade dylika portoförhöjningar vidtagits i Tyskland, Österrike, Ryssland, Storbritannien och Italien ävensom Schweiz och Holland, varjämte åtgärder för portoförhöjning inletts jämväl i Norge och Danmark. Då emellertid styrelsen icke haft tillfälle att hos vederbörande främmande postförvaltningar göra någon allmän förfrågan i detta ämne, vore det icke uteslutet att portoförhöjningar företagits även i andra länder än de nu nämnda.

I fråga om portot för paket har styrelsen framhållit bland annat följande. Postverkets på grund av kriget betydligt stegrade driftskostnader hade i särskilt hög grad drabbat sistnämnda försändelser. Vidare vore det nuvarande paketportot så lågt, att det redan med normala driftkostnader icke ansåges bereda postverket full ersättning för dess omkostnader. Det syntes därför styrelsen vara uppenbart, att detta porto nu, efter de genom kriget inträdda prisstegringarna, måste anses otillräckligt. Även bortsett från de ovan angivna allmänna syn-

punkterna i fråga om behovet av ökad inkomst för staten ansåge därför styrelsen, vad paketen beträffade, en höjning av portot fullt motiverad redan med hänsyn till den inträdda ökningen uti omkostnaderna för sagda slags försändelser.

I anslutning till vad generalpoststyrelsen sålunda anført föreslog styrelsen de portoförhöjningar, vilka innefattas i Kungl. Maj:ts ovan återgivna förslag. Styrelsen förklarade sig därvid hava utgått från den förutsättningen, att portoförhöjningarna skulle vara av helt och hållet tillfälligt natur. Med hänsyn därtill att det nuvarande paketportot näppeligen beredde postverket tillräcklig ersättning för det arbete och de omkostnader, som vore förenade med verkets paketrörelse, hade styrelsen likväl tänkt sig, att de ifrågasatta höjda paketavgifterna borde — liksom torde bliva fallet beträffande de förhöjda pakettaxorna vid statens järnvägar — beräknas komma att utgå tills vidare.

Från generalpoststyrelsens beslut hava två av styrelsens ledamöter varit skiljaktiga samt förenat sig om ett yttrande, vilket i vad det rör huvudfrågan här torde få i sin helhet intagas:

»Enär med postverkets uppgift måste förbunden skyldigheten att för allmänheten i möjligaste mån underlätta utbytet av meddelanden och andra försändelser, har hittills följts den principen, att postavgifterna borde hållas så låga, som med postverkets ekonomi vore förenligt. I anslutning härtill har utvecklingen också gått i riktning av postavgifternas sänkning.

Postverkets överskott, som i riksstaten för år 1916 upptagits till 4,165,000 kronor, har i verkligheten uppgått till 6,647,400 kronor. Sistnämnda belopp utgör 45,84 % å det av postverket disponerade kapital. För innevarande år har överskottet beräknats till 4,700,000 kronor och för år 1918 till 7,700,000 kronor. Rörande postverkets inkomster av inrikes och utrikes rörelsen samt driftkostnader hänvisa vi till det av generalpoststyrelsen senast avgivna förslag till inkomstberäkning och driftkostnadsstat. Postverkets inkomster synas oss tills vidare fullt tillräckliga att icke blott täcka förekommande ökning av driftkostnaderna, utan även bereda postpersonalen skäligt dyrtidstillägg. Vid sådant förhållande och enär en höjning av postavgifterna skulle innebära en indirekt beskattning av handel och industri, vilken beskattning med all säkerhet komme att medföra ytterligare prisförhöjningar å såväl livsmedel som andra för den stora allmänheten behövliga varor, anse vi, att för närvarande någon förhöjning av postavgifterna icke lämpligen bör ifrågakomma.

I vilken mån de portoförhöjningar, som med anledning av världskriget verkstälts eller till äventyrs må kunna tillämnas inom vissa främmande postverk, äro behöfliga för vederbörande postverks ekonomi, är icke möjligt att här bedöma. Så mycket torde emellertid böra nämnas, att, vad angår norska och danska postverken, norska postverkets överskott för år 1915 — det senaste år, för vilket uppgifter finnas hos generalpoststyrelsen tillgängliga — uppgick till allenast 248,331 kronor 26 öre, samt danska postverkets ekonomiska resultat för senaste danska finansåret utvisade en brist av icke mindre än 1,282,969 kronor 44 öre».

I det anförande, varigenom chefen för civildepartementet angivit sin ställning till frågan, har han instämt i generalpoststyrelsens uppfattning, att någon allmän förhöjning av postavgifterna icke bort ifrågakomma, därest normala förhållanden varit rådande. Såsom ett särskilt skäl för det befogade i den föreslagna tillfälliga portoförhöjningen har även departementschefen framhållit den omständigheten, att densamma på sätt förut nämnts avsetts att bidra till anskaffande av medel till krigstidshjälp åt statstjänarna.

Det framgår av den ovan lämnade redogörelsen, att det råder full enighet därom, att, därest normala förhållanden varit rådande, någon allmän förhöjning av postavgifterna icke bort ifrågakomma. Frågan gäller följaktligen, huruvida de extraordinära krav, som för närvarande ställas på statskassan, giva tillräckligt stöd för den ifrågasatta åtgärden.

*Utskottets
yttrande.*

Chefen för civildepartementet har, på sätt ovan framhållits, ställt det förevarande förslaget i relation till nödvändigheten att anskaffa medel till beredande av krigstidshjälp åt statstjänarna och synes hava funnit ett särskilt talande skäl för förslaget i den omständigheten, att detsamma framkommit såsom ett led i strävandena att i nu angivna syfte öka statsverkets inkomster. Häremot har utskottet velat framhålla, att — oavsett frågan huruvida det kan anses ur budgetsynpunkt riktigt att framställa vissa statsinkomster såsom avsedda att täcka vissa angivna statsutgifter — det av departementschefen angivna skälet i varje fall synes kunna åberopas endast försåvitt och i den mån postverkets inkomster icke vore tillräckliga för att täcka kostnaderna för erforderlig krigstidshjälp åt postverkets personal jämte verkets ökade driftkostnader i övrigt. Att postverkets inkomster gott förslå även med väsentligt ökad påfrestning i berörda hänseenden, har synts

utskottet framgå av vad de bägge reservanterna i generalpoststyrelsen härom anført och torde ytterligare belysas av följande, även i herr von Sneiderns motion meddelade siffror, utvisande för statsverket disponibla överskott från postverket under åren 1914, 1915 och 1916 till beräknade och verkliga belopp:

År.	Beräknat överskott.	Verkligt överskott.
1914	3,000,000: —	3,909,857: 40
1915	4,000,000: —	5,041,782: 93
1916	4,165,000: —	6,647,422: 78
	<hr/> Summa 11,165,000: —	<hr/> 15,599,063: 11

På sätt sistnämnde motionär påpekat, hava nämnda år således lämnat ett överskott av nära 4 1/2 miljoner kronor, under det att den beräknade kostnaden för krigstidstillägg och krigstidshjälp till postverkets tjänstemän enligt Kungl. Maj:ts härom avgivna förslag uppginge till 1,950,000 kronor.

Vid nu angivna förhållanden har det synts utskottet, att något stöd för de ifrågasatta portoförhöjningarna svårligen kan sökas i statsverkets ökade kostnader för gottgörelse åt statens tjänstemän.

Ovan är omnämnt, att generalpoststyrelsen i sin skrivelse i ämnet hänvisat till de höjningar av postavgifter, som på senare tid företagits i åtskilliga främmande länder. Att sådana åtgärder vidtagits i krigförande länder, där statens behov av inkomster stegrats efter helt andra mått än hos oss, synes icke med fog kunna åberopas till förmån för liknande åtgärder i vårt land. Och beträffande särskilt de höjningar, som ifrågasatts i Danmark och Norge, bör hänsyn tagas därtill att, på sätt reservanterna i generalpoststyrelsen påpekat, postverken i sistnämnda länder intaga en mycket svag ekonomisk ställning, under det att det svenska postverkets drift givit och alltjämt giver ett synnerligen gott resultat.

På sätt ovan återgivits har generalpoststyrelsen såsom en förutsättning för att postavgifternas höjning må anses försvarlig angivit, att densamma så avväges, att den icke blir särskilt kännbar för den korresponderande allmänheten. Enligt utskottets mening måste varje höjning av de gällande postavgifterna bliva ganska kännbar för stora lager av befolkningen. Särskilt skulle höjningen av brev- och brev-kortsportot komma att för de mindre bemedlade utgöra en ny pålaga, som man så mycket hellre bör undvika, som den inträder under en tid,

då kostnaderna för det nödvändigaste nått en sådan höjd som för närvarande är fallet.

På i huvudsak nu anförda skäl har bevillningsutskottet icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag till en allmän tillfällig höjning av postavgifterna.

I ett helt annat läge befinner sig frågan om den föreslagna definitiva höjningen av portosatserna för *paket*. Beträffande detta slag av försändelser synes nämligen gälla, dels att även med normala driftkostnader det nuvarande portot är för lågt för att giva postverket full ersättning för omkostnaderna, dels ock att de numera väsentligt ökade driftkostnaderna i särskilt hög grad drabba paketposten. Ytterligare är att erinra om att pakettaxorna vid statens järnvägar nyligen höjts med 20 %. Därest nu icke en motsvarande höjning vidtoges med postverkets pakettaxa, skulle, såsom generalpoststyrelsen påpekat, detta hava till följd, att sådant gods, som förut befordrats och lämpligast allt fortfarande bör befordras med järnväg, till följd av den förhöjda järnvägstaxan komme att överflyttas å postverket, vilket, enligt styrelsens mening, icke skulle kunna undgå att verka hämmande på behandlingen och befordringen av den egentliga brevposten. Av dessa skäl har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till förevarande proposition, i vad den avser portosatserna för paketpost.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, med bifall till herr von Sneiderns motion, II: 376, måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 127 i den del, vari föreslagits, att en särskild tilläggsavgift skulle utgå för lokalbrev, annat inrikes brev, enkelt brevkort, dubbelt brevkort, korsband, postanvisning och postförskott;

2) att riksdagen, med bifall till vad Kungl. Maj:t i nämnda proposition föreslagit i fråga om postavgifterna för paket, måtte besluta,

att, utan ändring av vad för närvarande gäller i fråga om ökning av viktportot för skrymmande paket, det inrikes portot för paket skall utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med..... 40 öre
 mer än 1 men ej över 3 kilogram, med..... 65 »
 » » 3 » » » 5 » , » 90 »
 » » 5 kilogram, med 90 öre för de första 5 kilo-
 grammen och därefter 40 öre för vart överskjutande
 kilogram eller del därav, och
 att dessa bestämmelser skola träda i kraft den 1
 juli 1917; samt

3) att motionen II: 361 av herr Vennerström m. fl. måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan under 1) och 2) hemställt.

I anledning av vad Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit i fråga om beräkningen av postverkets inkomster för år 1918 kommer utskottet att framdeles avgiva yttrande, vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 14 maj 1917.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservationer:

av herrar *Ollas A. Ericsson, Lyckholm, frih. Fleming, Östberg, Jeansson* i Kalmar och *Neess*, vilka yrkat bifall till den kungl. propositionen; samt

av herrar frih. *Palmstierna* och *Holmström*, vilka yrkat avslag på den kungl. propositionen.